

Indywidualne czynniki kontekstu pracy, zmienne osobowościowe i klimat psychologiczny jako wyznaczniki zaangażowania w pracę

Opis analizy

W celu sprawdzenia czy indywidualne czynniki kontekstu pracy oraz zmienne osobowościowe i klimat psychologiczny stanowią istotne predyktory zaangażowania w pracę zastosowano hierarchiczną analizę regresji. Wykonano trzy kolejne hierarchiczne analizy regresji, w których zmienną objaśnianą było zaangażowanie w pracę, uwzględniając status własności firmy – analizę dla ogółu badanych, analizę dla firmy państwowej oraz analizę dla firmy prywatnej. W każdej analizie w bloku pierwszym wprowadzano indywidualne czynniki kontekstu pracy, tj. rodzaj umowy o pracę (stała – czasowa), staż pracy w firmie oraz wiek i płeć, w bloku drugim wprowadzano jako predyktory zmienne osobowościowe, tj. samoocenę i poczucie umiejscowienia kontroli pracy, natomiast w trzecim bloku klimat psychologiczny, tj. bezpieczeństwo psychiczne i znaczenie pracy.

Tak przeprowadzona analiza miała na celu sprawdzenie przewidywania, że zaangażowanie w pracę łączy się z czasem i sposobem zatrudnienia w organizacji, natomiast samoocena, poczucie kontroli pracy oraz klimat psychologiczny, tj. bezpieczeństwo i znaczenie pracy istotnie nasilają (przewidują) zaangażowanie w pracę.

Poniżej przedstawione są wyniki analiz dla ogółu badanych, dla firmy państwowej oraz dla firmy prywatnej w modelu hierarchicznej analizy regresji – trzech bloków. Jako pierwszy blok – wprowadzono cztery predyktory – rodzaj umowy o pracę (stała – czasowa), staż pracy w firmie oraz wiek i płeć, jako drugi blok – wprowadzono dwa predyktory – samoocenę i poczucie umiejscowienia kontroli pracy, jako trzeci blok – wprowadzono dwa predyktory – bezpieczeństwo psychiczne i znaczenie pracy.

Predyktory zaangażowania w pracę a status własności organizacji

Predyktory zaangażowania w pracę dla całej próby badanych (bez uwzględnienia statusu własności firmy)

Zgodnie z opisanym wyżej schematem analizy regresji, dla zmiennej zależnej **zaangażowanie w pracę**, uzyskano wyniki, które wskazują, że wszystkie kolejne bloki analizy są istotne statystycznie: $p < 0,001$. (por. tabela 1.) W bloku pierwszym istotnymi predyktorami zaangażowania spośród indywidualnych czynników kontekstu pracy okazały się wiek osób badanych i ich płeć. Zmienne te utrzymały poziom istotności jako predyktory w bloku II, w którym wprowadzono zmienne osobowościowe oraz w bloku trzecim, w którym dołożono zmienne klimatu psychologicznego.

Utrzymanie się wieku i płci jako predyktorów zaangażowania w kolejnych blokach, świadczy o istotnym wpływie tych zmiennych na zaangażowanie w pracę badanych osób. Z grupy predyktorów traktowanych jako zmienne osobowościowe, istotne okazało się umiejscowienie poczucia kontroli pracy – predyktor ten utrzymał się na istotnym poziomie w bloku II i bloku III. Nieistotny natomiast okazał się wpływ samooceny na zaangażowanie. Wyniki analizy w bloku trzecim wskazują na istotny wpływ zmiennej znaczenie pracy, wartość

standaryzowanego współczynnika regresji dla tej zmiennej wynosi $\beta = 0,54$. Jak widać z wielkości skorygowanego R^2 oraz istotnego przyrostu R^2 w kolejnych blokach, procent wyjaśnionej wariacji istotnie przyrasta i w bloku trzecim dochodzi do poziomu $R^2 = 28\%$.

Podsumowując wyniki hierarchicznej analizy regresji przeprowadzonej na całej próbie badanych pracowników, można powiedzieć, że z grupy predyktorów traktowanych jako indywidualne czynniki kontekstu pracy, istotne okazały się wiek i płeć pracowników, z grupy zmiennych osobowościowych istotnym predyktorem okazało się poczucie kontroli, natomiast istotnym dla zaangażowania w pracę wymiarem klimatu psychologicznego okazało się znaczenie pracy. Wpływ pozostałych sprawdzanych w równaniu regresji zmiennych jest nieistotny statystycznie.

Tabela 7. Wyniki hierarchicznej analizy regresji – indywidualne czynniki kontekstu pracy, zmienne osobowościowe i klimat psychologiczny jako predyktory zaangażowania w pracę.

	<i>Predyktory</i>	β	<i>t</i>	R^2_{skoryg}	<i>F</i>
Blok 1	Rodzaj umowy	n.i.			
	Staż pracy w firmie	n.i.			
	Wiek	0,24**	3,51		
	Płeć	0,16**	2,87		
				0,05	5,47***
Blok 2	Rodzaj umowy	n.i.			
	Staż pracy w firmie	n.i.			
	Wiek	0,21**	3,23		

	Płeć	0,16**	2,94		
	Samoocena	n.i.			
	Poczucie kontroli	-0,21**	-3,77		
				0,09	6,34***
				$\Delta R^2=0,04$	7,62**
Blok 3	Rodzaj umowy	n.i.			
	Staż pracy w firmie	n.i.			
	Wiek	0,14*	2,30		
	Płeć	0,13*	2,57		
	Samoocena	n.i.			
	Poczucie kontroli	-0,14**	-2,87		
	Bezpieczeństwo psych.	n.i.			
	Znaczenie pracy	0,53**	7,74		
				0,28	16,85***
				$\Delta R^2=0,19$	43,33***

* $p < ,05$, ** $p < ,01$, *** $p < ,001$

Predyktory zaangażowania w pracę w firmie państwowej

Dla zmiennej zależnej zaangażowanie w pracę, wykonano hierarchiczną analizę regresji w trzech blokach zgodnie z weryfikowanym modelem zależności – w pierwszym bloku jako predyktory wprowadzono rodzaj umowy o pracę (stała – czasowa), staż pracy w firmie, wiek oraz płeć, w drugim bloku wprowadzono jako predyktory samoocenę i poczucie umiejscowienia kontroli pracy, natomiast w trzecim bloku jako

predyktory wprowadzono do równania regresji zmienne – bezpieczeństwo psychiczne i znaczenie pracy.

Analiza ujawniła, że blok pierwszy jest nieistotny statystycznie, istotny okazał się natomiast blok drugi [$F(6, 194)=4,31$; $p<0.001$] i blok trzeci [$F(8, 192)=10,85$; $p<0.001$]. W bloku drugim predyktorem zaangażowania w pracę okazały się zmienne z grupy indywidualnych czynników kontekstu pracy, tj. wiek i płeć, zaś wśród zmiennych osobowościowych istotnym predyktorem zaangażowania w pracę osób badanych jest poczucie umiejscowienia kontroli pracy.

Wyniki zamieszczone w tabeli 2. wskazują, że zmienne wprowadzone w bloku drugim wyjaśniają 12% wariacji. W bloku trzecim natomiast procent wyjaśnionej wariacji wzrósł do 30%, a istotnym predyktorem zaangażowania w pracę, poza poczuciem umiejscowienia kontroli ($\beta = -0,20$), okazało się znaczenie pracy ($\beta = 0,56$). Tak więc po wprowadzeniu do równania regresji w bloku trzecim zmiennych klimatu psychologicznego, dla zaangażowania w pracę w firmie państwowej nieistotny okazał się wpływ indywidualnych czynników kontekstu pracy tj. rodzaj umowy, długość stażu pracy w firmie, wiek i płeć, jak również samoocena i bezpieczeństwo psychiczne.

Tabela 8. Wyniki hierarchicznej analizy regresji – indywidualne czynniki kontekstu pracy, zmienne osobowościowe i klimat psychologiczny jako predyktory zaangażowania w pracę w firmie państwowej.

	<i>Predyktory</i>	β	<i>t</i>	R^2_{skoryg}	<i>F</i>
Blok 1	Rodzaj umowy	n.i.			
	Staż pracy w firmie	n.i.			
	Wiek	n.i.			
	Płeć	n.i.			

					n.i.
Blok 2	Rodzaj umowy	n.i.			
	Staż pracy w firmie	n.i.			
	Wiek	n.i.			
	Płeć	n.i.			
	Samooceana	n.i.			
	Poczucie kontroli	-0,29**	-4,11		
				0,09	4,31***
				$\Delta R^2=0,10$	10,51***
Blok 3	Rodzaj umowy	n.i.			
	Staż pracy w firmie	n.i.			
	Wiek	n.i.			
	Płeć	n.i.			
	Samooceana	n.i.			
	Poczucie kontroli	-0,20**	-3,14		
	Bezpieczeństwo psych.	n.i.			
	Znaczenie pracy	0,56**	5,77		
				0,28	10,85***
				$\Delta R^2=0,19$	27,02***

* $p < ,05$, ** $p < ,01$, *** $p < ,001$

Predyktory zaangażowania w pracę w firmie

prywatnej

Dla zmiennej wyjaśnianej zaangażowanie w pracę, wykonano hierarchiczną analizę regresji w trzech blokach zgodnie z weryfikowanym modelem zależności – w pierwszym bloku jako predyktory wprowadzono rodzaj umowy o pracę (stała – czasowa), staż pracy w firmie oraz wiek i płeć, w drugim bloku – wprowadzono dwa predyktory – samoocenę i poczucie umiejscowienia kontroli pracy, w trzecim bloku jako predyktory wprowadzono do równania regresji zmienne – bezpieczeństwo psychiczne i znaczenie pracy.

Analiza wyników pokazuje, że wszystkie bloki analizy są istotne statystycznie. W bloku pierwszym [$F(4, 119) = 4,81$; $p < 0.01$], w którym wprowadzono indywidualne czynniki kontekstu pracy, procent wyjaśnionej wariancji wynosi 11%, a predyktorami zaangażowania w pracę okazały się wiek i płeć. Zmienne – wiek i płeć utrzymały swoją istotność w bloku drugim [$F(6, 117) = 3,58$; $p < 0.01$], w którym wprowadzono do równania regresji zmienne osobowościowe. Wprowadzenie samooceny i poczucia kontroli nie spowodowało istotnego przyrostu procentu wyjaśnionej wariancji. Procent wyjaśnionej wariancji wzrósł natomiast istotnie do $R^2 = 28\%$ w bloku trzecim [$F(8, 115) = 7,01$; $p < 0.001$] po wprowadzeniu do równania regresji zmiennych klimatu psychologicznego, tj. bezpieczeństwa psychicznego i znaczenia pracy. Predyktorem zaangażowania w pracę w modelu trzecim, poza utrzymującym się wpływem wieku i płci oraz stażem pracy w firmie okazało się znaczenie pracy ($\beta = 0,54$).

Podsumowując, istotnym predyktorem zaangażowania w pracę w firmie prywatnej okazało się znaczenie pracy, jak również staż pracy w firmie, wiek i płeć. Zmienne osobowościowe nie ujawniły istotnego wpływu na zaangażowania pracownika.

Tabela 9. Wyniki hierarchicznej analizy regresji – indywidualne czynniki kontekstu pracy, zmienne osobowościowe i klimat psychologiczny jako predyktory zaangażowania w pracę w firmie prywatnej.

	<i>Predyktory</i>	β	t	R^2_{skoryg}	F
Blok 1	Rodzaj umowy	n.i.			
	Staż pracy w firmie	n.i.			
	Wiek	0,33**	3,47		
	Płeć	0,22*	2,41		
				0,11	4,81**
Blok 2	Rodzaj umowy	n.i.			
	Staż pracy w firmie	n.i.			
	Wiek	0,31**			
	Płeć	0,21*			
	Samoocena	n.i.			
	Poczucie kontroli	n.i.			
				0,11	3,58**
				$\Delta R^2=0,02$	n.i.
Blok 3	Rodzaj umowy	n.i.			
	Staż pracy w firmie	-0,18*	-1,91		
	Wiek	0,23*	2,62		
	Płeć	0,20*	2,32		
	Samoocena	n.i.			
	Poczucie kontroli	n.i.			
	Bezpieczeństwo psych.	n.i.			

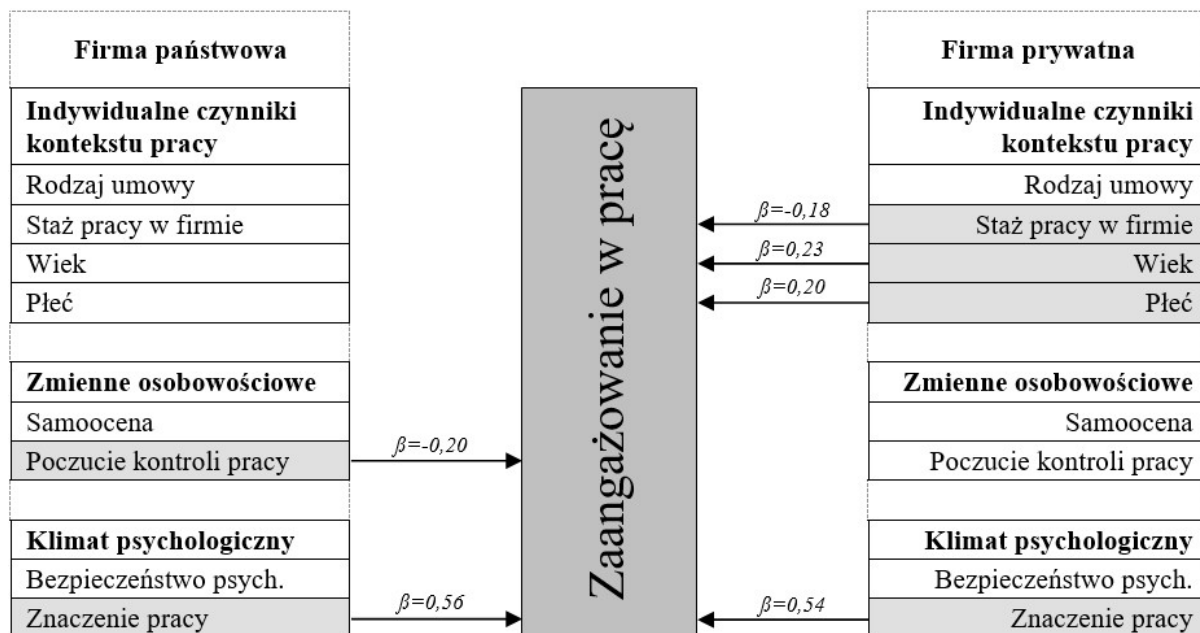
	Znaczenie pracy	0,54**	5,11		
				0,28	7,01***
				$\Delta R^2=0,17$	14,79***

* $p < ,05$, ** $p < ,01$, *** $p < ,001$

Podsumowanie wyników

Podsumowując wyniki hierarchicznej analizy regresji przeprowadzonej na całej próbie badanych pracowników oraz niezależnie dla firmy państwowej i prywatnej – z grupy predyktorów traktowanych jako indywidualne czynniki kontekstu pracy, istotne dla zaangażowania w pracę – w całej grupie badanych – okazały się wiek i płeć pracowników. Zmienne – wiek i płeć – wyznaczają zaangażowanie w pracę w firmie prywatnej, natomiast w firmie państwowej nie ujawniły one swojego wpływu na zaangażowanie w pracę badanych osób. Z grupy zmiennych osobowościowych istotnym predyktorem zaangażowania w pracę w analizach przeprowadzonych na całej próbie badanych okazało się poczucie kontroli.

Poczucie umiejscowienia kontroli pracy jest wyznacznikiem zaangażowania w pracę w firmie państwowej, natomiast w firmie prywatnej wpływ zmiennych osobowościowych okazał się nieistotny statystycznie. Ze zmiennych klimatu psychologicznego – istotnym dla zaangażowania w pracę wymiarem jest znaczenie pracy. Jest ono istotnym wyznacznikiem zaangażowania w pracę zarówno w firmie państwowej, jak i w firmie prywatnej. Natomiast wpływ bezpieczeństwa psychicznego na zaangażowanie pracowników – w analizach przeprowadzonych dla obu firm – okazał się nieistotny statystycznie.

Ryc. 11. Predyktory zaangażowania w pracę w firmie państwowej i w firmie prywatnej

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.

Wnioski i zakończenie

Postawione przeze mnie pytania problemowe na samym początku pisania mojej pracy to: Jakie są zainteresowania i zamiłowania dzieci z placówek opiekuńczo-wychowawczych? Jak się one kształtują w stosunku do wieku? Jakie są różnice między nimi wynikające z różnic płci? Jak środowisko i styl życia pozwalają na ich rozwijanie, kształtowanie i pogłębianie? Ku jakim grupom zainteresowań i zamiłowań się one skłaniają?

Z analizy przeprowadzonych przeze mnie badań wynika, że w obu grupach badawczych (dzieci z domu Dziecka nr 3 stanowiły jedną grupę, dzieci z Ośrodka Diagnostyczno- Interwencyjnego stanowiły drugą grupę) ponad połowę populacji stanowili

chłopcy.

Zainteresowania i zamiłowania dzieci są w bardzo dużym stopniu zależne od miejsca, w którym przebywają, gdyż to środowisko społeczne jak też i „fizyczne” wpływają na możliwość rozwijania i kształtowania zainteresowań wśród dzieci. Z przeprowadzonych przeze mnie badań bardzo dokładnie widać tę zależność, gdyż największą populacją cieszyły się zainteresowania z bloku artystycznego i sportowego, co jest związane z wyposażeniem Ośrodka w boisko sportowe z trawą, boisko do gry w koszykówkę, dyspozycyjnością rowerami możliwymi do wypożyczenia, rolkami, jak też przede wszystkim dla młodszych dzieci jest „plac zabaw”, na którym w porze letnio-wakacyjnej dzieci spędzają większość czasu. Placówka posiada również specjalną salę do urządzania różnego rodzaju imprez okolicznościowych. Dzieci cyklicznie organizują tam przedstawienia teatralne związane z najważniejszymi świętami religijnymi jak też państwowymi obchodzonymi w Polsce.

Najsłabiej zarysowały się zainteresowania przywódcze, co może być związane ze środowiskami dzieci, z których pochodzą. Większość z nich była odtrącana przez rodziców, ignorowana, spychana na „drugi plan”, dzięki czemu dzieci stały się załęcznione, osamotnione, pozbawione pewności siebie.

Zainteresowania i zamiłowania dzieci młodszych 5-6-letnich są konsekwencją ich kształtującej się jeszcze wyobraźni, obrazów widzianych w przeszłości, informacji przekazywanych przez mass media. Samo oglądanie bajek w telewizji przez bardzo małe dziecko może spowodować, że będzie się ono utożsamiało ze swoją ulubioną postacią bajkową.

Wyniki z badań niniejszej pracy nie wyczerpują tematyki przedstawionego przeze mnie problemu. Są one tylko namiastką dużo większej całości, gdyż zostały przeprowadzone na dzieciach tylko z jednego kompleksu placówek opiekuńczo-wychowawczych. Mimo tego, mam ogromną nadzieję, że przedstawione badania w jakimś stopniu nakreśliły proces

kształtowania się zainteresowań i zamiłowań dzieci z placówek opiekuńczo- wychowawczych.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.

Kwiaty Zła

Można powiedzieć że wiersze autora Kwiatów Zła przywołują ducha flânerii. Zawsze można dostrzec w nich obecność tłumu, jak w sonecie „Do Przechodzącej”, w którym „tłum jest takim samym punktem oparcia, jak wiatr dla żaglowca”⁶⁶.

Przyjrzyjmy się bliżej temu wierszowi:

DO PRZECHODZĄCEJ

*W pięknym zgiełku miasta roiły się tłumy.
Smukła, szczupła, w żałobie, jak posąg cierpienia,
Minęła mnie kobieta, ręką od niechcenia
Unosząc tren i welon ruchem pełnym dumy.*

Gdy zręcznie i poważnie przechodniów wymija,
Patrząc na nią skulony, niby obłąkany,
Piłem z błękitu ócz jej, gdzie śpią huragany,
Tę słodycz, co czaruje, rozkosz, co zabija.

Błyskawica... noc potem! Zniknęłaś, piękności,
W której spojrzeniu nowe mi zabłysły zorze!
Czyliż ujrzę cię znowu dopiero w wieczności?

Gdzie indziej, stąd daleko! Późno nigdy może!
Ja nie znam twojej drogi, tyś mojej nie znała,

Ty, którą byłbym kochał, ty, coś to wiedziała! ⁶⁷

Tak ten wiersz komentuje Walter Benjamin: „Oczy poety krzyżują się ze spojrzeniem nieznajomej we wdowim welonie, bezgłośnie unoszonej przez tłum. To, co sonet sugeruje, można ująć w jednym zdaniu – objawienie, które fascynuje mieszkańca wielkiego miasta, nie jest ani zaprzeczeniem tłumowi, ani czymś mu wrogim, ale czymś, co właściwie wielkomiejski tłum przynosi. Oczarowanie, które dzięki tłumowi stało się jego udziałem, jest miłością od pierwszego wejrzenia, ale i w nim też umiera. Jest pożegnaniem na zawsze, które w wierszu następuje od razu w momencie olśnienia. Dlatego sonet jest obrazem szoku, co więcej, katastrofy, która nie tylko godzi w człowieka, ale niszczy zarazem istotę samego uczucia”⁶⁸ .

Benjamin z całą mocą podkreśla momentalny, przemijający charakter takiego objawienia w tłumie „Jamais [nigdy P.D] jest punktem kulminacyjnym spotkania, w którym namiętność, pozornie udaremniona, właśnie dopiero wybucha płomieniem. Spala się w nim, nie odradzając się jednak niby feniks”⁶⁹.

Flâneur nie może niczego obiecać „przechodzącej nieznajomej”, nosi w sobie bowiem piętno, jakie „wielkomiejskie życie wyciska na miłości.”⁷⁰

Szok więc określa strukturę postrzegania i zachowanie tłumowi, który ze swej strony oddziałuje w sposób szokowy i odbiera bodźce szokowe. Poeta dostrzega „piękną nieznajomą” w tłumie, ale tylko przez krótką chwilę w „oka mgnieniu”: „Błyskawica ... noc potem” Wydaje się że Baudelaire umieszcza doświadczenie szoku w samym centrum swojej twórczości artystycznej. Tak komentuje ten fakt Paul Valéry: „Problem Baudelaire’a mógł więc- i musiał – być postawiony następująco: Być wielkim poetą, ale nie być ani Lamartine’em, ani Hugo, ani Mussetem. Nie twierdzę, aby było to sformułowanie świadome, ale pewno musiało istnieć w Baudelaire’u takie przeświadczenie- a nawet musiało być w nim czymś najistotniejszym. Stanowiło jego rację

stanu. W dziedzinie twórczości, która jest także dziedziną dumy, konieczność wyróżniania się jest nieodłączna od samego istnienia”.⁷¹

Szok który był nieodłącznym atrybutem, jako element warsztatu twórczego Baudelaier’a stał się wyróżnikiem jego wielkiej poezji.

⁶⁶ Walter Benjamin, Paryż II Cesarstwa, s. 362.

⁶⁷ Charles Baudelaire, Do przechodzącej, tłum. Jan Opęchowski, [w:] Charles Baudelaiere, Kwiaty Zła, Maria Leśniewska, Jan Brzozowski (wyb.), Kraków 1990, s. 245.

⁶⁸ Walter Benjamin, O kilku motywach u Baudelaier’a, s. 81.

⁶⁹ Walter Benjamin, Paryż II Cesarstwa, s. 373.

⁷⁰ Walter Benjamin, O kilku motywach u Baudelaier’a, s. 79.

⁷¹ Op.Cit; cyt. za: P. Valery, Sytuacja Baudelaire`a, tłum. A. Frybesowa, [w:] P. Valery, Estetyka słowa. Szkice, A.Frybesowa (wyb), Warszawa 1971, s. 143 – 144.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.

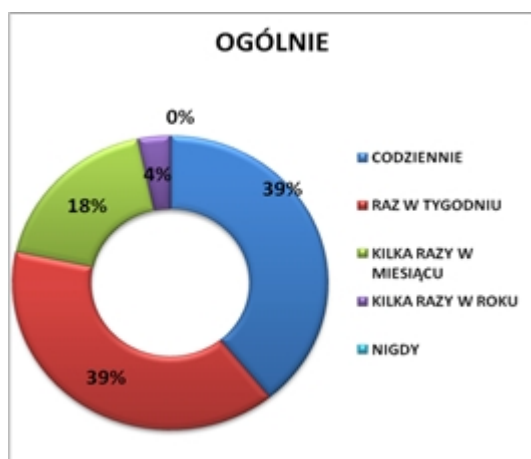
Wpływ diety, jako elementu

stylu życia, na zdrowie

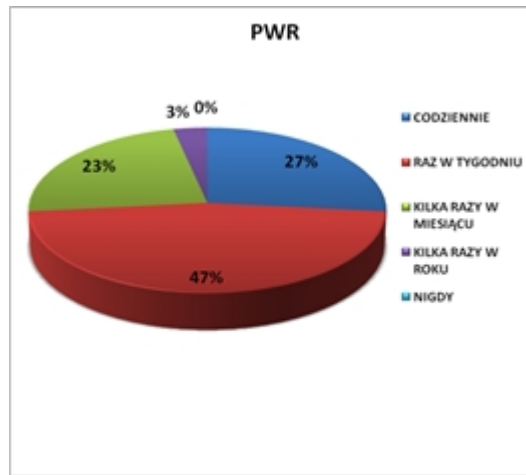
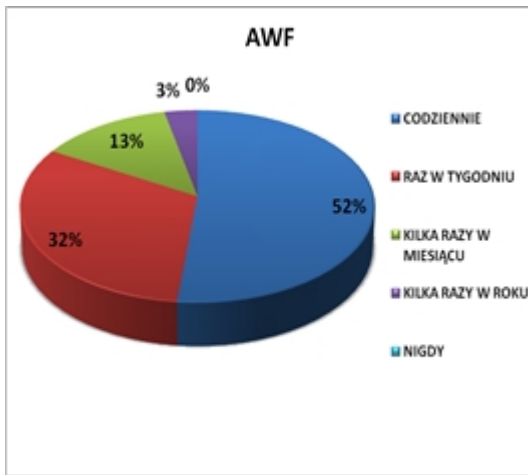
1. Spożywanie słodczy

Słodczy, podobnie jak produkty typu „fast food”, nie są polecanym rodzajem żywności. Pomimo to, z ogółu badanych osób, 39% umieszcza słodczy w różnej formie w codziennej diecie (Ryc.23). Odsetek ten budują w głównej mierze studenci AWF (66%). Fakt, że studenci Fizjoterapii w większym stopniu sięgają po słodczy jest statystycznie istotny ($\alpha = 0,01$; $\chi^2 = 7,869$). Należy również zauważyć, że nie ma nawet jednej osoby, która wykluczałaby słodczy ze swojego jadłospisu w sposób kompletny.

Ryc. 23 Częstość spożywania słodczy wśród studentów

Ryc. 24 Częstość spożywania słodczy w zależności od rodzaju uczelni

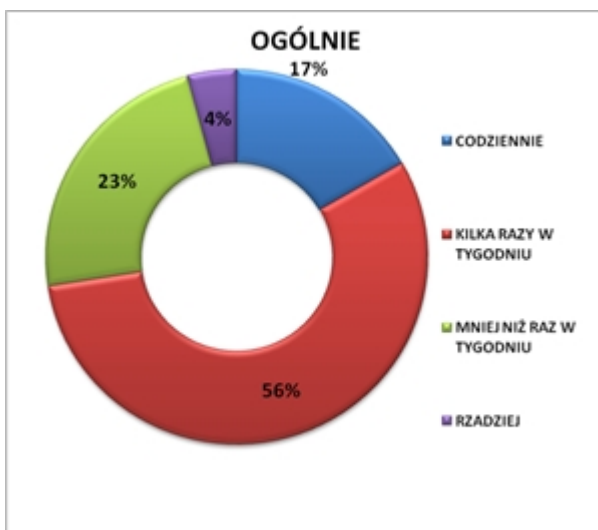

Źródło: Opracowanie własne

2. Spożywanie owoców

Spożywanie owoców zalecane jest w diecie codziennie. Niestety takim sposobem odżywiania charakteryzuje się co piąty badany student AWF – u i co ósmy student Politechniki. 56% wszystkich pytaných odpowiada, że owoce jada kilka razy w tygodniu (Ryc.25).

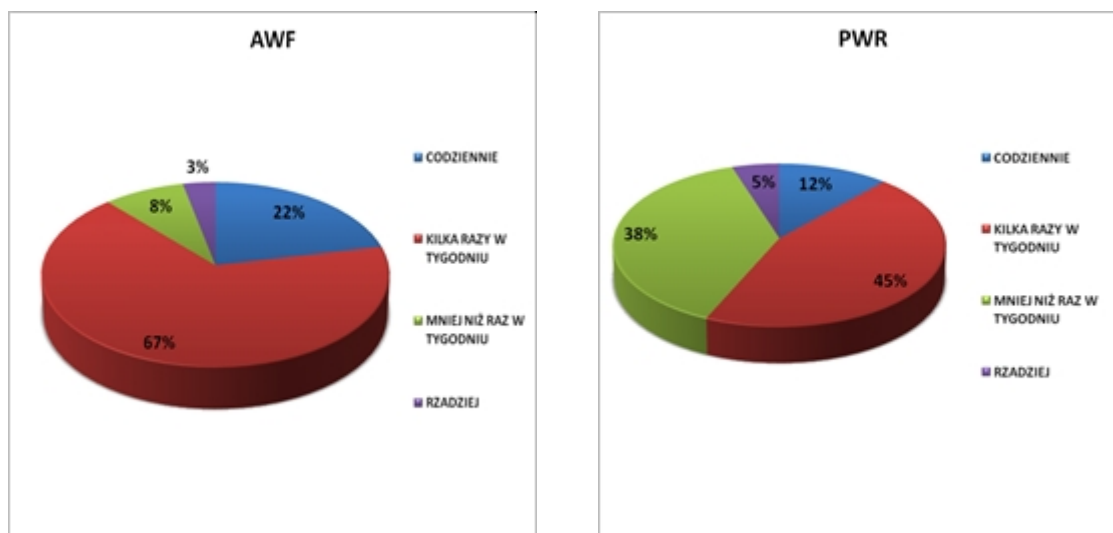
Ryc. 25 Częstość spożywania owoców przez studentów

Dosyć widoczna i bardzo istotna jest różnica między studentami obu uczelni pod względem spożywania owoców ($\alpha = 0,001$; $\chi^2 = 13,542$). Znacznie większy odsetek studentów AWF – u (65%) deklaruje, że spożywa owoce codziennie. Podobnie jest w grupie

osób, która po owoce sięga kilka razy w tygodniu (60%). Studenci Politechniki częściej odpowiadali, że owoce jedzą mniej niż raz w tygodniu, bądź jeszcze rzadziej.

Ryc. 26 Częstość spożywania owoców w zależności od rodzaju uczelni

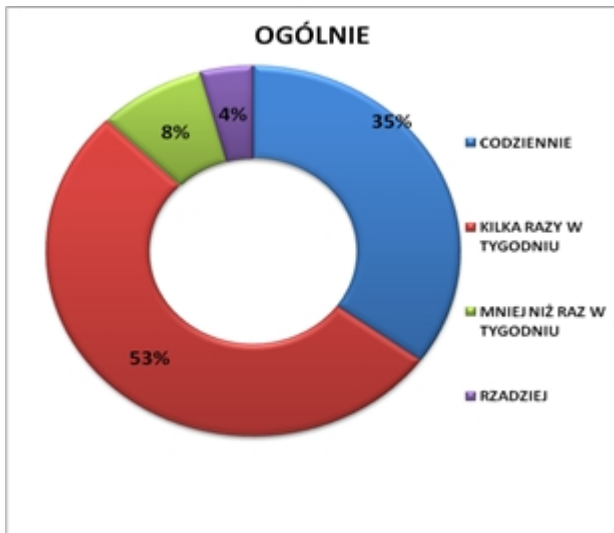
Źródło: Opracowanie własne

3. Spożywanie warzyw

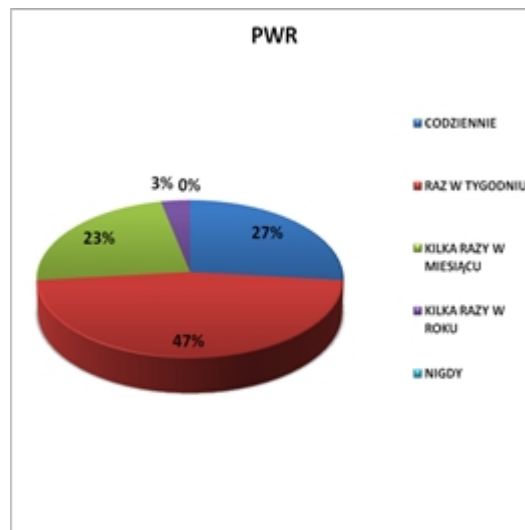
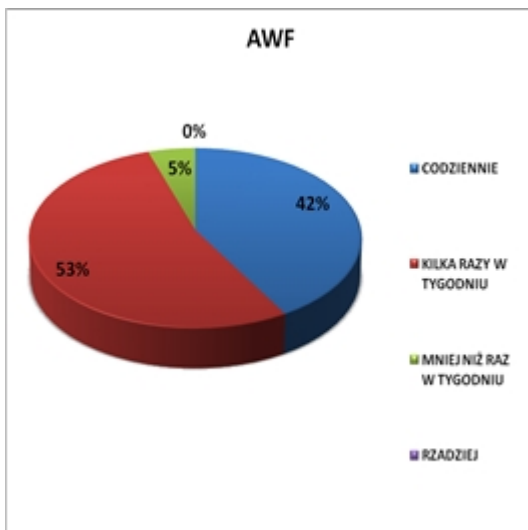
Warzywa, podobnie jak owoce, są niezbędne w codziennej diecie i należy ich umieszczać jak najwięcej w naszym jadłospisie.

Proporcje pod tym względem kształtują się nieco lepiej niż w przypadku spożywania owoców. Do zaleceń stosuje się 35% badanych. Kilka razy w tygodniu spożywa je 53%, natomiast 8% to osoby, które warzywa na swoim talerzu widzą mniej niż raz w tygodniu. Rzadziej jada je 4% osób i tę grupę zasilają tylko i wyłącznie studenci płci męskiej Politechniki Wrocławskiej, Istotność statystyczna pod tym względem nie jest aż tak duża ale jednak występuje przy poziomie istotności $\alpha = 0,04$ ($\chi^2 = 4,537$) (Ryc.27).

Ryc. 27 Częstość spożywania warzyw przez studentów

Ryc. 28 Częstość spożywania warzyw w zależności od rodzaju uczelni

Źródło: Opracowanie własne

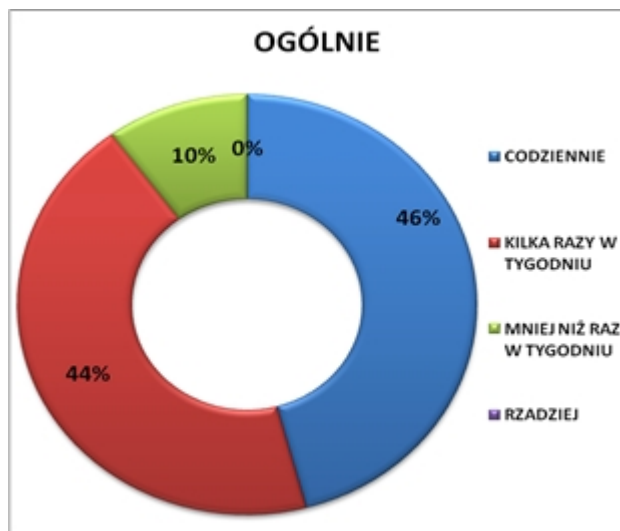
4. Spożywanie tłuszczów zwierzęcych

Według zaleceń tłuszcze zwierzęce powinny występować w naszych pokarmach w mniejszej ilości niż do tej pory. Powinniśmy zastępować je jak najczęściej tłuszczami roślinnymi. Tłuszcze zwierzęce sprzyjają rozwojowi miażdżycy, dlatego by chronić się przed chorobami krążenia i naczyń, powinniśmy ograniczyć ich spożycie.

Z ryciny 29 wynika, że do powyższych zaleceń stosuje się mniejszość badanych, gdyż zdecydowana większość umieszcza w

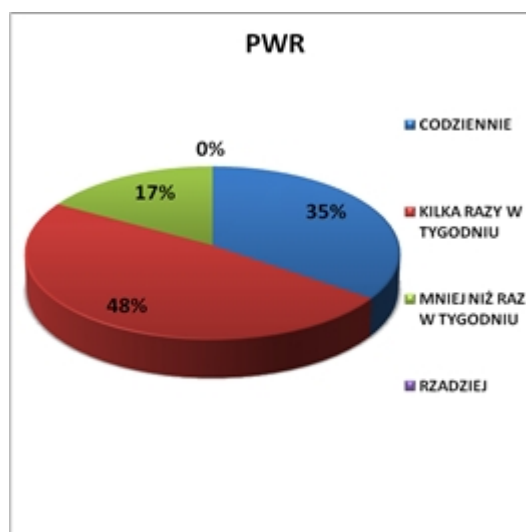
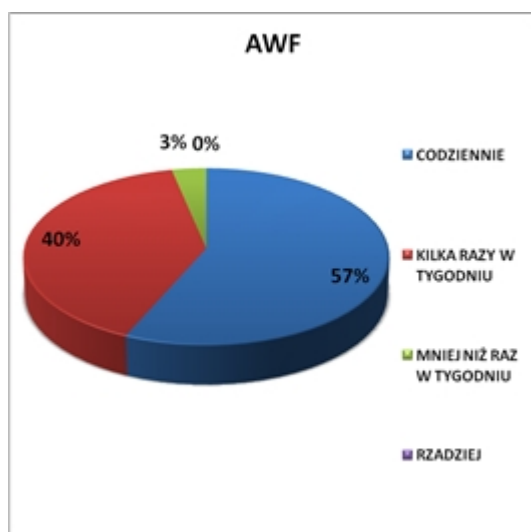
swoich pokarmach tłuszcze zwierzęce codziennie lub kilka razy w tygodniu (46 % i 44%).

Ryc. 29 Częstość spożywania tłuszczów zwierzęcych przez studentów

Sześćdziesiąt dwa % osób z grupy spożywającej tłuszcze zwierzęce codziennie to studenci AWF. Znacznie mniej bo 38% stanowią osoby z Politechniki ($\alpha = 0,02$; $\chi^2 = 5,673$).

Ryc. 30 Częstość spożywania tłuszczów zwierzęcych w zależności od rodzaju uczelni

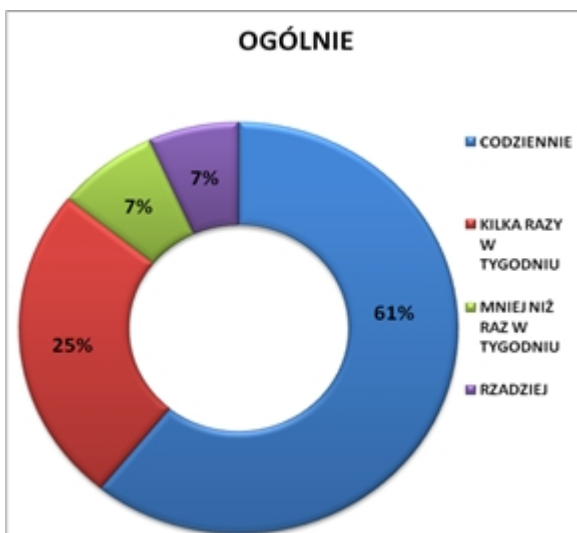
Źródło: Opracowanie własne

5. Spożywanie soli

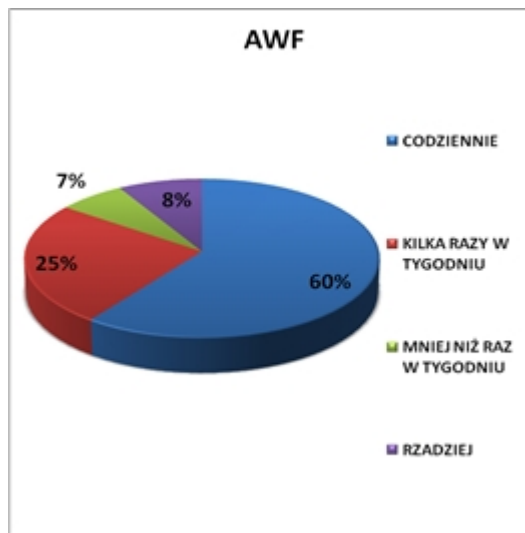
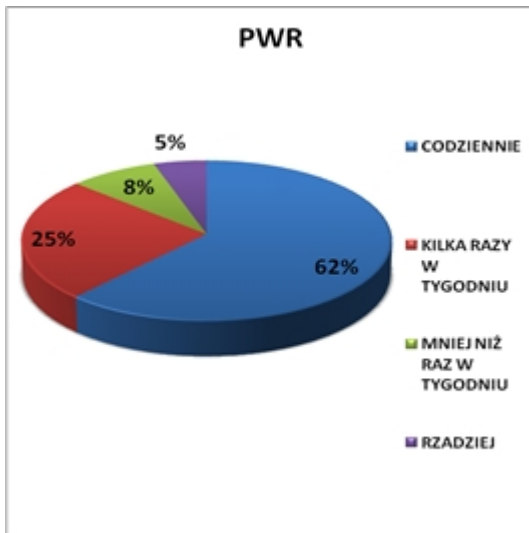
Zalecane dzienne spożycie soli kuchennej nie powinno przekraczać 5 – 6 g. Zważywszy na walory smakowe potraw dosalanych, mamy tendencje do przekraczania tej normy, a tym samym do poddawania się wpływowi jednego z czynników ryzyka chorób sercowo – naczyniowych.

Codziennie swoje potrawy dosala większość badanych (61%). Kilka razy w tygodniu robi to $\frac{1}{4}$, natomiast rzadziej tylko 14% (Ryc.31). Proporcje w zależności od rodzaju uczelni nie wskazują na znaczące różnice pod tym względem ($\alpha = 0,05$; $\chi^2 = 0,028$) (Ryc.32).

Ryc. 31 Częstość spożywania soli przez studentów

Ryc. 32 Częstość spożywania soli w zależności od rodzaju uczelni

Źródło: Opracowanie własne

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.

Zmiany w sektorze transportu

Zmiany w transporcie dotyczyły: zakresu działalności, struktury organizacyjnej oraz finansowej struktury kapitału i pochodnej od niej struktury własnościowej. Ponadto na zmiany w transporcie wpływa spełniana przez transport funkcja użyteczności publicznej. Zmianom w gospodarce, jakie się ujawniły po 1989 r., towarzyszyły intensywne zmiany w dynamice i w strukturze przewozów ładunków. Dynamika zmian przewozów ładunków wskazuje na wyraźne obniżenie transportochłonności. Spadek transportochłonności świadczy o właściwym kierunku tych zmian, czyli o racjonalizacji procesów gospodarowania. Przewozy ładunków transportem kolejowym w latach 1990-99 spadły: o ok. 34% w tonach i w tono-kilometrach.

Natomiast przewozy ładunków transportem samochodowym, po

spadku w pierwszym okresie, ulegały zwiększeniu. Dynamika zmian przewozów ładunków w pozostałych gałęziach transportu była stabilna. Zaznaczyła się wyraźna tendencja spadku udziału transportu kolejowego w przewozach ładunków. Jednocześnie narastał udział w tych przewozach transportu samochodowego. Udział ten mierzony pracą przewozową, zwiększył się z 10% w 1989 r. do ponad 23% w 1999 r. Dla pozostałych gałęzi transportu, udziały nie uległy zasadniczo zmianom.

Dynamikę rocznych zmian w przewozach ładunków ogółem charakteryzuje z jednej strony znaczny spadek tych przewozów w okresie do 1994 r., następnie niewielki ich wzrost. W przewozach maleje udział przewozów wewnątrz-krajowych i przewozów zarobkowych. Odpowiednie udziały dla lat 1989 i 1999 wynoszą 92% i 88% oraz 60% i 49%. Generalnie można stwierdzić, że wielkość przewozów ustabilizowała się.

Nastąpił generalnie spadek wielkości przewozów pasażerskich, przy czym w ostatnim okresie wielkość przewozów stabilizuje się. Spadek wystąpił zarówno w transporcie autobusowym (53%) i kolejowym (51%). Ze zmian w strukturze przewozów pasażerskich wynika, że następuje stopniowe ograniczanie transportu kolejowego w obsłudze pasażerskiej. Kolej staje się coraz bardziej wyspecjalizowanym przewoźnikiem pasażerskim w przewozach dalekobieżnych z jednej strony i w przewozach lokalnych z drugiej.

W analizowanym okresie zaznaczył się wyraźnie spadek przewozów w transporcie zbiorowym osób (komunikacji publicznej). Natomiast wzrastały dynamicznie przewozy (przejazdy) transportem indywidualnym (o 177%). W następstwie nastąpiły zmiany, polegające na wzroście udziału transportu indywidualnego w obsłudze potrzeb ludności. Udział ten wzrósł między 1989 a 1999 rokiem o 17% licząc przejazdami i o 18% licząc pracą przewozową. Dynamika roczna zmian w przewozach pasażerów ogółem, łącznie z przejazdami samochodami osobowymi, charakteryzuje się ich spadkiem w okresie 1989 do 1993 roku, a następnie stabilizacją. Stabilizacja ta spowodowana jest

narastającym udziałem w przewozach przejazdów samochodami osobowymi. Narastał udział w przewozach pasażerskich przejazdów wykonywanych motoryzacją indywidualną, który wzrósł z niecałych 9% w 1989 roku do ponad 22% w 1999 roku.

W wyniku zmian organizacyjno – technicznych nastąpiło znaczne obniżenie gotowości transportu do wykonania zadań obronnych (trakcja zastępcza i jej rozmieszczenie na sieci, punkty dezaktywacji taboru). Większość zakładów związanych z działalnością transportową utraciło zdolność formowania jednostek zmilitaryzowanych. Zmniejszeniu uległy rezerwy komunikacyjne. Zmiana podstawowego taboru spowodowała obniżenie zdolności transportowej (np. w lotnictwie – ewakuacja ciężko rannych na noszach).

Wyłączenie z eksploatacji odcinków linii kolejowych zmniejsza możliwość manewru przewozami, ogranicza dojazd do obiektów znaczenia obronnego i rozśrodkowania zasobów materiałowych.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.

Charakterystyka narzędzi badawczych

Metodą badawczą nazwiemy ogół zastosowanych technik i sposobów badawczych w przeprowadzonym badaniu.^[1] Uzasadnieniem metody jest udowodnienie trafności zastosowanych narzędzi w stosunku do przedmiotu badawczego, którym w moim przypadku są zainteresowania i zamiłowania dzieci z placówek opiekuńczo-wychowawczych, dzięki którym uzyskane i opracowane materiały pozwolą na udzielenie odpowiedzi na postawione przeze mnie

pytania problemowe.

Jednym z przeprowadzonych przeze mnie badań jest badanie surveyowe (sondażowe). Polega ono na systematycznym zbieraniu informacji na temat jednostek w stosunkowo szybkim czasie. Jest to jedna z podstawowych metod stosowanych w socjologii empirycznej. Dane podczas badania zbierane są za pomocą techniki ankietowej lub wywiadu kwestionariuszowego. Do badania bierze się niewielką populację jednostek związanych z badanym problemem, a wyniki uzyskanych badań mają odzwierciedlać szerszą populację. Każda jednostka jest traktowana w taki sam sposób, ponieważ zakłada się, że społeczeństwo stanowi zbiór jednostek. Uzyskane rezultaty są opracowywane w sposób ilościowy, statystyczny.

Ankieta jest narzędziem składającym się z listy ułożonych przez ankietera pytań otwartych, zamkniętych lub półotwartych tworzących kwestionariusz. Rozdaje się go respondentom z prośbą o jego wypełnienie. Pytania odnoszą się do obszaru interesującego badacza.

Jest to forma badania pośredniego. Respondent indywidualnie wypełnia kwestionariusz ankiety. Ankieta wymaga obopólnej pracy ze strony respondenta, jak też i ankietera. Działanie ankietowanego skupia się na udzielaniu odpowiedzi na pytania, zaś badacza na sporządzeniu listy pytań i analizie uzyskanych wyników.

Skonstruowany przeze mnie kwestionariusz ankiety, dla potrzeb badania, składa się z 29 pytań zamkniętych, z możliwymi odpowiedziami typu „Tak”; „Nie”; „Nie wiem”; jednokrotnego wyboru, w tym pytanie o płeć, jak również jednego otwartego dotyczącego wieku badanej osoby. Został on opracowany na podstawie „Ankiety skłonnościowej wg Z. Lipszycowej” (złożonej z 96 pytań). Opracowane przeze mnie pytania odnoszą się do siedmiu grup zainteresowań i zamiłowań (skłonności artystycznych, sportowych, społecznościowych, przywódczych, pomocowych, porządkowych, kulinarnych). Mają one za zadanie

wykazanie skłonności dzieci do określonych działań, jak też wykazanie zależności ich przedsięwzięcia od wieku i płci. Ważną funkcją pytań jest również zdiagnozowanie możliwości środowiska w jakim żyją z rozwijaniem przez nich swoich zainteresowań. Wykazanie w jakim stopniu otoczenie wpływa na kształtowanie się ciekawości dzieci.

Drugim zastosowanym przeze mnie narzędziem badawczym był rysunek, zastosowany u dzieci z Ośrodka Diagnostyczno-Interwencyjnego. Dzieci w nim przebywające są w wieku 4- 7 lat, tak więc ze względu na ich wiek ta metoda wydała się najbardziej odpowiednią. Jest to jedna z tak zwanych metod projekcyjnych, inaczej też zwanych testami projekcyjnymi.

Ważną właściwością metody projekcyjnej jest to, że badane przez nie fakty należą do osobistych przeżyć, odczuć badanej osoby, ni objęte świadomością, ale mające znaczenie na postrzeganie świata, dokonywane przez nią wybory, działania, podejmowane decyzje.

Techniki projekcyjne należą do jakościowych metod badań społecznych. Ich zakwalifikowanie do takiego, a nie innego typu metod badań wynika z subiektywności otrzymanych wyników w sposób ściśle zamierzony. Ich podstawą badawczą jest wewnętrzny, subiektywny świat jednostki. Charakter jakościowy tych metod jest konsekwencją sposobu (strategii) badania i jego celu.^[2]

Zlecone przeze mnie zadanie polegało na narysowaniu przez dzieci rysunku o treści: kim chciałyby zostać w przyszłości, lub czym najbardziej lubią się zajmować, co je najbardziej interesuje. Wyniki z tych badań zostaną przeze mnie opracowane w sposób jakościowy, gdyż każda praca jest inna, zatem: wyniki zostaną opracowane w sposób indywidualny, jednostkowy. Podczas analizy wyników w takim badaniu są brane pod uwagę użyte: kolory, kształty, postacie, kompozycja, estetyka, proporcje i szczegóły.

Z badań psychologicznych wynika, że rysunki małych dzieci są w stanie wiele powiedzieć o samym autorze, jego charakterze, uczuciach, problemach, lękach i marzeniach. Sposób w jaki dziecko rysuje w dużej mierze może określać jego temperament. Kreski długie, kreślone z wielką ekspresją i z dużym parciem mogą świadczyć o tym, że dziecko jest energiczne, odważne, pewne siebie i impulsywne. Rysunki z małymi postaciami, z dużą ilością wolnego miejsca, o delikatnych niewyraźnych kreskach mogą świadczyć, że dziecko jest zamknięte w sobie, nieśmiałe, załęcznione, skrępowane. Rysunki dziecka z nadpobudliwością psychoruchową mają bardzo chaotyczną kompozycję, są wykonywane w stosunkowo krótkim czasie, a kreski są zamaszyste i gwałtowane.

Kolory widniejące na rysunku mogą świadczyć o nastroju malca. Świetliste i jasne kolory świadczą o jego optymizmie, dobrym humorze, jak też pozytywnym stosunku do tego co narysował. Negatywne nastawienie do tego co jest na rysunku ma dziecko używające ciemnych kolorów, z przeważającą ilością brązu i czerni.

Rysunki bardzo często są używane podczas badań psychologicznych do oceny poziomu intelektualnego dziecka. Są one także bogactwem jego uczuć własnych i skierowanych do innych ludzi. Estetyka jest taką kompozycją wyobraźni człowieka, jego dostrzegania różnych zjawisk, impresji i wrażeń, która pozwalają a drugiemu człowiekowi na ich zrozumienie, odczytanie. Analiza treściowa, jak wskazuje sama nazwa, polega na uchwyceniu specyfiki treści interesującej prowadzącego, na przykład można zorientować się, jakie sytuacje powodują w dziecku lęk, czy poczucie zagrożenia.^[3]

W trakcie analizy, aby była ona pełna, bierze się pod uwagę pracę jako całość oraz rozważa kombinacje poszczególnych czynników. Interpretacja powinna także uwzględniać wiek, dojrzałość, stan emocjonalny, tło społeczne, kulturowe i doświadczenia badanej jednostki.^[4]

[1] J. Lutyński, Metody badań społecznych: wybrane zagadnienia , Łódź 1994

[2] M. Laguna, B. Lachowska ,Rysunek projekcyjny jako metoda badań psychologicznych, Lublin 2003, str.38,39

[3] Por. E. Głowacka, Rysunek jako jedna z metod projekcyjnych, „Plastyka i Wychowanie” 1998, nr 5, s.33.

[4] Tor. G.D. Oster, P. Goud, Rysunek w psychoterapii, Gdańsk 1999, s.36.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.

Fizjologia małżeństwa

W latach 1825-1829 Honoriusz Balzak pisze Fizjologię Małżeństwa, w której kreśli portret flâneura, wrażliwego i bystrego obserwatora paryskiej ulicy. Postać ta ma już cechy zbliżone do współczesnego jego rozumienia-jest on tu wrażliwym i bystrym obserwatorem ulicy jakiego znamy z esejów Waltera Benjamina, Siekfreda Krakauera, Zygmunta Baumana czy Heinza Peatzolda: „Któryż z paryskich pielgrzymów, lubiących godzinami błędzić po tym kochanym bruku, nie chwycił mimo woli uchem owych tysięcy słów i zdań, rzucanych przez przechodniów i przelatujących w powietrzu niczym kule na polu bitwy ?(...) Och! błędzić po ulicach Paryża! -cóż za czarowne i rozkoszne zajęcie! Wałęsać się to cała umiejętność, to istna gastronomia oka. Przechadzać się – to wegetacja: wałęsać się to życie (...)”³⁰ wałęsać się to znaczy rozkoszować się, bawić się zbieraniem

myśli i spostrzeżeń; podziwiać wspaniałe obrazy miłości, nieszczęścia lub radości życia

W „Fizjologii Małżeństwa” pojawia się jeszcze jeden kluczowy obraz, bardzo ważny dla uchwycenia wielowymiarowości spacerowania: przechadzająca się kobieta, śledzona przez zazdrosnego męża; „A przechadzka?...Twoja pani pragnie odwiedzić zabawy, koncerty, Lasek Bułoński, robić sprawunki, oglądać najświeższe mody? Owszem, może wychodzić zwiedzać, oglądać, ale w szacownym towarzystwie męża i pana... (...) Ale ledwie żona znajdzie się na ulicy (jeśli idzie pieszo), nie ociągaj się ani pięćdziesiąt sekund, biegnij w jej ślady i postępuj niepostrzeżony krok w krok.(...) Jeśli w czasie twojej nieobecności żona wyszła bez pozwolenia, udając się rzekomo tam a tam, do magazynu itp., biegnij i staraj się wybadać, czy powiedziała prawdę.”³¹

Analizując teksty odnoszące się do obyczajowości dziewiętnastowiecznego Paryża należy stwierdzić że postać flâneuse -wymancypowanej kobiety, samotnie spacerującej po bulwarach i pasażach Paryża zasadniczo był jeszcze niemożliwy. Stąd w Fizjologii Małżeństwa mąż jest przedstawiony jako stróż moralności; dbający o cześć żony. Przechadzanie się w owej epoce samotnej kobiety po ulicach Paryża oznaczało tylko jedno. Przynależność do najstarszego zawodu świata. Eugeniusz Sue w „Tajemnicach Paryża” opisuje sytuację kiedy na skutek podłej intrygi paryskich złoczyńców jedna z głównych bohaterek Maria, zostaje wieczorem porzucona na Polach Elizejskich, tam znaleziona przez policję, potraktowana jako panna lekkich obyczajów trafia do więzienia. „Znaleziono ją wieczorem na Polach Elizejskich. Kobietom tej klasy zabroniono pod karą znajdować się w pewnych miejscach publicznych, bądź dniem, bądź nocą a ponieważ Pola Elizejskie należą właśnie do takich miejsc, została więc zatrzymana.”³²

Siekfred Krakauer pisze że dziewczęta które z miłości uczyniły profesję nazywano „loretkami”³³ Określenie to o tyle było

trafne iż wiele takich dziewcząt wprowadziło się do domów w okolicach kościoła Notre Dam De Lortette. Dziewczęta kierowały się względami ekonomicznymi. Mieszkania w tych domach można było bowiem wynająć tanio z uwagi na ich zawilgocenie. Oczywiście gdy domy podeschły ,wymawiano im mieszkania by wynająć je przyzwoitym ludziom, a ci musieli już płacić wyższe komorne. Skoro tylko zapadał zmierzch ,„loretki” wychodziły wieczorem na bulwar by oddać się swemu płatnemu zajęciu, w tym samym celu uczestniczyły w publicznych balach. U Balzaka flâneur nierzadko jest artystą, dandysem, człowiekiem niezależnym. Można by powiedzieć że flâneurs to jedyni szczęśliwi ludzie w Paryżu. Występuje też flâneursie ale jest ona tylko fotpocztą przyszłej emancypacji kobiet. „Postać flâneura pojawia się w dziewiętnastym wieku wielokrotnie: u Emila Zoli w „Au Bonheur des dames”³⁴ czy w nędznikach Hugo , u Louisa Harta w szkicu „Fizjologia flâneura” , u Jorisa Karła Huysmana w „Na wspak”, ale przede wszystkim u Eugeniusza Sue w „Tajemnicach Paryża” oraz Edgara Alana Poego i Charles’a Baudelaire’a których dzieła staną się inspiracją dla Benjaminowskich „Pasaży”.

³⁰ Honoriusz Balzac. „Komedia Ludzka” . Spółdzielnia wydawnicza „Czytelnik” 1963, s. 44.

³¹ Op. cit., s. 228-229.

³² Eugeniusz Sue. „Tajemnice Paryża”. Wyd. Iskry, Warszawa 1959, t. 2, s. 39.

³³ Szerzej na ten temat Op. cit., s. 68-69.

³⁴ Podaję za Krzysztof Loska, Op. cit., s. 43.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę

Wybory parlamentarne w Estonii w roku 1999

WYNIKI WYBORÓW W ROKU 1999

Wybory 7 marca 1999 r. były trzecimi w niepodległej Estonii wolnymi wyborami do parlamentu. Zaskoczeniem *in minus* była niska frekwencja wyborcza. Przy wzroście liczby uprawnionych do głosowania (850 544, 83 119 więcej, niż w 1995) wyniosła ona 57.43%. Tradycyjnie, najwięcej wyborców poszło do urn w stolicy (60.7%). Najmniej chętnie głosowano na południu kraju (53%).

	Okręg wyborczy	Uprawnieni do głosowania	Liczba oddanych głosów	Frekwencja (w proc.)	Różnica w porównaniu z 1995 r. (%)
1	Põhja-Tallinn, Haabersti, Kristiine	66 284	39 290	59.28	– 13.42
2	Kesklinn, Lasnamäe, Pirita	90 234	52 606	58.30	– 12.90
3	Mustamäe, Nõmme	67 292	43 524	64.68	– 10.32
4	Harjumaa, Raplamaa	97 982	56 281	57.44	– 12.06
5	Hiumaa, Läänemaa, Saaremaa	59 672	32 731	54.85	– 13.35

6	Lääne-Virumaa, Ida-Virumaa	113 873	64 589	56.72	– 9.78
7	Järvamaa, Viljandimaa	76 426	42 632	55.78	– 11.72
8	Jõgevamaa, Tartumaa	65 898	37 215	55.78	– 10.92
9	Tartu	68 926	39 559	57.39	– 7.61
10	Võrumaa, Valgamaa, Põlvamaa	83 726	46 738	55.82	– 11.58
11	Pärnumaa	66 957	37 191	55.54	– 14.60
	Razem	857 270	492 356	57.43	– 11.47

Źródło: Riigi Teataja, 14.03.1999.

Na niska frekwencję miało wpływ kilka czynników. Mimo, że były to już drugie wybory przeprowadzane w ten sposób, wielu wyborców nadal było zniechęconych skomplikowanym systemem wyborczym. Do tego dochodziła bardzo długa i nudnawa kampania wyborcza i podobieństwo programów poszczególnych partii. Irytujące dla wielu mogło być to, że kampania przebiegała nie pod znakiem walki programowej, lecz zdominowało je hasło: "Savisaar or no Savisaar". Wpływ na postawę wyborców miała też pogoda – po dwóch tygodniach śnieżyc niedziela była wyjątkowo ciepła i słoneczna – wielu Estończyków wybrało wyjazd na łono natury i spacerów niż wizytę przy urnie wyborczej.

W związku ze skomplikowanym systemem wyborczym – wszystkie głosy muszą być policzone trzy razy zanim kandydaci zostaną uznani za wybranych – oficjalne wyniki VVK ogłosiła dopiero 12 marca 1999. Zdecydowanym zwycięzcą okazała się Partia Centrum. Zdobyła 23.41% poparcia wyborców, jako jedyna przekraczając granicę stu tysięcy głosów (113 378). Dało jej to 28 miejsc w Riigikogu.

Kolejne miejsca zajęły ugrupowania "Zjednoczonej Opozycji": Isamaaliit, Reformierakond i Mõõdukad, uzyskując zbliżone

poparcie. Związek Ojczyzny zyskał 77 917 głosów (16.09%), minimalnie wyprzedzając Partię Reform (77 088 głosów – 15.92%). Oba ugrupowania wprowadziły do parlamentu po 18 posłów. Jeden mandat mniej przypadł Umiarkowanym (73 630 głosów – 15.21%).

Pozostałe 20 miejsc w Riigikogu podzielili między siebie postkomuniści z Koonderakond (7.58%) i Maarahva Erakond (7.27%) – po 7, i Rosjanie ze Zjednoczonej Partii Ludowej – 6 (6.13%).

Pozostałe 5 partii i 19 kandydatów niezależnych nie osiągnęło wymaganego progu 5 proc. Najlepiej wypadły w tym gronie Eesti Kristlik Rahvapartei i Vene Erakond Eestis, które dostały ponad 2 proc. Najmniej, z partii, głosów dostała Arengupartei – 1854 (0.38%). Lepszy wynik zanotował nawet kandydat niezależny – Elmar Lepp (2237 głosów). Niezależni uzyskali w sumie 7058 głosów (1.46%).

Dzięki wyborowi bezpośredniemu (*isikumandaadid*) w parlamencie znalazło się 11 polityków. To o czterech mniej niż w 1995 r., co świadczyć może o mniejszej roli indywidualności i przewadze siły oddziaływania partii jako całości z jej programem w indywidualności i przewadze siły oddziaływania partii jako całości z jej programem w 1999 r.

Lista wyborcza	Poparcie	Podział mandatów
Partia Centrum	23.4%	27.7%
Związek Ojczyzna	16.1%	17.8%
Partia Reform	15.9%	17.8%
Umiarkowani	15.2%	16.8%

Partia Koalicyjna	7.6%	6.9%
Partia Ludu Wiejskiego	7.3%	6.9%
Zjednoczona Ludowa Partia	6.1%	5.9%

44 kandydatów posłami zostało z list okręgowych (*nimekirjamandaadid*), a 46 weszło do Riigikogu z listy krajowej (*kompensatsioonimandaadid*). W porównaniu z wyborami sprzed czterech lat wyraźny jest wzrost liczby zdobywców mandatów wg wariantu nr II (10 więcej), kosztem przede wszystkim list krajowych (6 mniej).

Wybory 1999, podobnie, jak cztery lata wcześniej, przyniosły klęskę ugrupowaniom sprawującym władzę. Partie postkomunistycznej centrolewicy, które w 1995 r., w ramach bloku wyborczego Koond-Erakond Maarahva Ühendus, zdobyły ponad 32% poparcia, po czterech latach rządów dostały dwa razy mniej głosów (Koonderakond i MRE po nieco ponad 7%, Põllumeste Kogu – 0,5%). Mimo tego obóz polityczny mający korzenie w czasach sowieckich znowu triumfował. Szczególnie dzięki wynikowi lewicowej Partii Centrum (ponad 23%), ale także i utrwaleniu się pozycji politycznej wolnorynkowej Partii Reform (1995 – 16,02%, 1999- 15,92%). Dużo lepiej, niż w 1995 r., wypadły ugrupowania nawiązujące do dysydenckich, antykomunistycznych tradycji. To przede wszystkim premia za jedność (1995-11 list, 1999-7). Antykomunistyczna prawica skupiła się faktycznie w Związku Ojczyzna, lewica w szeregach Umiarkowanych. Połączenie się z Parempoolsed ostatecznie umiejscowiło tę socjaldemokratyczną partię o mieszanym, dysydencko-reformistycznym rodowodzie, w obozie antykomunistycznym.

Wybory 1999 potwierdziły odejście w estońskim systemie politycznym od kryterium pochodzenia partii jako jakiegoś bardzo istotnego czynnika. Przez ostatnie lata trwał proces

zlewania się środowisk dawniej antykomunistycznych z byłymi działaczami partyjnymi. Przykładem partia Umiarkowanych. Nastąpił wyraźny spadek poczucia zagrożenia w estońskim społeczeństwie – osłabł konflikt etniczny z Rosjanami. Zaowocowało to zanikiem w programach wyborczych postulatów nacjonalistycznych. W 1999 r. radykalizm polityczny przejawiał się raczej w negatywnym stosunku do UE i NATO, niż żądaniami wysiedlenia większości Rosjan. Najważniejszym kryterium wyborczym stał się program ekonomiczny – i tak postkomuniści z Reformierakond i Koonderakond znaleźli się na liberalnej centroprawicy, a mający w dużej mierze dysydenckie korzenie Mõõdukad głosili klasyczny program socjaldemokracji.

POPARCIE POLITYCZNE 1995 – 1999

PYRRUSOWE ZWYCIĘSTWO

Jak przed czterema laty, zwyciężyło ugrupowanie postkomunistyczne – Keskerakond. Centryści byli jednak bardziej lewicowo zorientowani, niż KMÜ w 1995 r. Co istotne, koalicję Vähiego i Rütela w 1995 od prawicy w kwestii narodowej różniły jedynie detale. Tymczasem partii Savisaara, sojusznika Moskwy i miejscowych Rosjan, nie można zaliczyć do tzw narodowych postkomunistów. Partia Centrum przejęła dużą część elektoratu zorientowanego lewicowo, który w 1995 zagłosował na KMÜ, a potem rozczarował się jej, raczej liberalną, polityką gospodarczą. W poprzednich wyborach Keskerakond poparło ponad 14 proc. głosujących. Teraz, przy spadku frekwencji głos na Savisaara i jego partię oddało 113 378 osób (w 1995 – 76 634), czyli 23,4% ogółu. Partia Centrum, jako jedyna, przekroczyła granice stu tysięcy zdobytych głosów.

Poparcie dla postkomunistów (%) – okręgami

	Tallinn (I-III)	Okr. IV	Okr. V	Okr. VI	Okr. VII	Okr. VIII	Okr. IX	Okr. X	Okr. XI
Keskerakond	19	21.1	26.1	34.6	24.9	20.3	17.5	27.4	23.8

Reformierakond	21	18.2	17.9	9.4	10.1	11.9	16.2	9.4	13
Koonderakond	3.9	4.9	9.1	6.2	14.4	10.6	5	14.1	9.9
Maarahva Erakond	1.7	7.1	8.8	4.9	6.6	23.4	2.8	15.1	9.9
razem	45.6	51.3	61.9	55.1	56	66.2	51.5	66	56.6

Keskerakond zdobyła w sumie więcej, niż się spodziewano – aż 28 mandatów, a poparcie dla niej było zgodnie wysokie w 11 wyborczych okręgach. Propozycje podatku progresywnego i łagodniejszej polityki naturalizacyjnej wyraźnie znalazły oddźwięk wśród dużej części elektoratu. O elektorat ten “centryści” rywalizowali przede wszystkim z Maarahva Erakond (na wsi), Koonderakond (w miastach) i EÜRP (wśród Rosjan).

Savisaar – siła partii – jest jednocześnie jej piątą Achillesową. Jego obecność w ugrupowaniu nie pozwala mu poszerzyć wpływów w społeczeństwie poza pewną granicę (Savisaar ma wielki elektorat negatywny). W roku 1999 b. premier okazał się jednak raczej siłą, niż słabością Keskerakond. Zdobył kilkaset głosów więcej niż w roku 1995 i tym razem okazał się kandydatem z najlepszym wynikiem indywidualnym w kraju (14 320 głosów). I o ile w roku 1995 jego głosy stanowiły prawie 18 proc. zysku ogólnego partii, to cztery lata później ten udział wyniósł tylko nieco ponad 12%. Świadczy to o popularności także innych polityków partii i pewnej samodzielności i wyrazistości oblicza Keskerakond, która dotąd była kojarzona jednoznacznie tylko z jej liderem.

Poparcie dla Partii Centrum okazało się największe w rejonach: Lääne-Viru (36,6%), Põlva (33,6%), Ida-Viru (33,3%) i Saare (31,2%). Bardzo dobry rezultat w płn-wsch okręgu VI nie budził zaskoczenia, ze względu na liczbę mieszkających tam Rosjan. Z kolei na wyspie Saare, wchodzącej w skład okręgu V, 10-procentowy wzrost poparcia partia zawdzięczała przejściu głosów zwolenników KMÜ z 1995. Największy postęp zanotowali “centryści” w płd-wsch okręgu nr X (rejony Võru, Valga, Põlva). W 1995 dostali tam tylko nieco ponad 6%, natomiast

cztery lata później aż 27,4%! Co ciekawe, napływ wyborców odbył się nie tylko kosztem konkurencji postkomunistycznej – inne ugrupowania tej formacji zanotowały w sumie tylko 7-procentowy spadek poparcia. O ile na Saaremaa Partia Koalicyjna i MRE część swoich zwolenników wyraźnie straciły na rzecz Centrum, to w okręgu X ten mechanizm zadziałał w bardzo małym stopniu.

Partia Centrum wygrała w 6 spośród 11 okręgów wyborczych (przegrała w dwóch stołecznych okręgach, w podstołecznym okręgu IV, okręgu VIII i w Tartu). Jeśli chodzi o rejony i główne miasta, najlepsza była w dwunastu – pierwszego miejsca ustąpiła tylko w Tallinie, Harjumaa, Hiiumaa, Jõgevamaa i Tartu.

Poparcie dla Keskerakond

Podobnie jak w poprzednich wyborach, najlepszy rezultat “centryści” uzyskali w okręgu VI – 34,6 proc. (21 967 głosów). Spośród 18 kandydatów, aż 5 znalazło się w Riigikogu. Bezapelacyjnie zwyciężył Savisaar, zdobywając 2/3 wszystkich głosów dla Centrum – wszedł do parlamentu z wyboru bezpośredniego. Michaił Stalnuhhin był drugi, ale spośród 2570 głosów, tylko 5 uzyskał w znacznie mniej zrusyfikowanym rejonie Lääne-Viru – zachodniej części okręgu. Postkomuniści z Keskerakond rozgromili konkurentów w Lääne-Virumaa (drudzy – Mõõdukad – dostali dwa razy mniej, ok. 18%), a wybory w Ida-Virumaa sprowadziły się do rywalizacji lewicy estońskiej z rosyjską. Partia Centrum wyprzedziła EÜRP o niecałe 2,5 tys. głosów, a trzecia partia – Umiarkowani uzbierali tylko 8,1%. W sumie prawie 2/3 wszystkich głosów w tym rejonie padło na “centrystów” i Rosjan z EÜRP.

Bardzo dobry wynik zanotowali postkomuniści Savisaara w, uważanym za raczej ludowy i prawicowy, okręgu nr X (płd-wsch Estonia). Było to o tyle zaskakujące, że nie startowały tutaj jakieś szczególnie znane osobistości partii. Tymczasem tylko w rejonie Võru równorzędną walkę z Keskerakond toczyli

Umiarkowani i postkomuniści z Koonderakond i MRE, w Valgamaa i Põlvamaa "centryści" zdobywali już dwukrotnie więcej głosów, niż MRE (druga w Valgamaa) i Mõõdukad (drudzy w Põlvamaa).

Gorzej, niż na prowincji, wypadli kandydaci Partii Centrum w miastach. W Tallinie (okr I-III), mimo, iż Keskerakond wprowadziła 9 posłów, to musiała uznać pierwszeństwo Partii Reform i Związku Ojczyzna. Zresztą aż 5 spośród mandatów uzyskanych w stolicy to mandaty zdobyte z listy krajowej. Chlubnym wyjątkiem była tylko Siiri Oviir, którą wybrali bezpośrednio wyborcy w śródmiejskim okręgu II. Jej 5346 głosów dało jej generalnie drugie miejsce w okręgu (lepszy był Jürgenson z Isamaaliit) a w całym mieście czwarte.

Pozostałe miejsca w parlamencie postkomuniści z Keskerakond zdobyli w okręgach: czwartym (2), siódmym (3), ósmym (1), dziewiątym (2) i jedenastym (2).

Wynik Keskerakond okazał się jednak pyrrusowym zwycięstwem. O pozostaniu w opozycji zadecydowały bowiem wyniki innych, bliskich Savisaarowi, ugrupowań. Przed wyborami deklarował on, że z chęcią współpracowałby z MRE, Koonderakond i ewentualnie z EÜRP. Jednak większość w Riigikogu zdobyła "Zjednoczona Opozycja". Co prawda sama Keskerakond zdobyła dużo więcej głosów, niż dawały jej przedwyborcze prognozy, to jej kierownictwo zaskoczył słaby wynik rządzących do tej pory partii (Koonderakond – 7, Maarahva Erakond – 7). Szczególnie bolesna była porażka agrarystów Rüütela, który liczył na 10-15 mandatów. Inna sprawa, iż podziękować za to mógł ...sojusznikowi z Centrum, który, przyznać trzeba, prowadził bardzo skuteczną kampanię na wsi.

ZJEDNOCZYŁ ICH ...SAVISAAR

Partie "Zjednoczonej Opozycji", każda z osobna, uzyskały gorszy wynik od Keskerakond, jednak w sumie zdobyły większość miejsc w parlamencie. Liberalnych postkomunistów, socjaldemokratów i chadecko-narodowych antykomunistów

połączyła osoba znienawidzonego przeciwnika – lidera Partii Centrum. Reformierakond, Isamaaliit i Mõõdukad zdobyły łącznie ponad 47% (blisko 230 tys. głosów). Cztery lata wcześniej te trzy ugrupowania otrzymały w sumie 30.1 proc. głosów. Wszystkie trzy listy zdobyły przybliżone poparcie (15-16%), a najlepszy w tym gronie Isamaaliit wyprzedził Reformierakond tylko o 829 głosów w skali kraju. Szczególnie ciekawie wyglądał pojedynek dwóch partii zgodnie odwołujących się do idei wolnego rynku, a różniących się w innych kwestiach, w stołecznym okręgu nr I. Chadeccy wygrali tutaj zaledwie ...dwoma głosami. W sumie, w stolicy i jedni i drudzy, zdobyli 21%.

Okręg wyborczy	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
<i>Isamaaliit</i>	22.7	19.9	21.5	13.8	10.8	11.3	19.4	10.9	25.4	9.9	13.0
<i>Reformierakond</i>	18.1	19.9	23.5	18.2	17.9	9.4	10.1	11.9	26.2	9.4	12.3
<i>Mõõdukad</i>	13.4	10.1	14.4	24.0	18.9	12.3	18.4	14.4	15.2	15.2	10.7
razem	54.2	49.9	59.4	56.0	47.6	33.0	47.9	37.2	66.8	34.5	36.0

W swoistej wewnętrznej rywalizacji "Trójki" Mõõdukad byli górą w aż pięciu okręgach, ale tak się składa, że w tych słabiej zaludnionych. Najlepiej wypadli tradycyjnie w podstołecznym Harjumaa (24%). "Reformiści" zwyciężyli, co nie jest zaskoczeniem, w dużych miastach: w Tartu i stołecznym okręgu III. Znamienne jest pokonanie przez nich rywali w Tartu, mieście uważanym za ośrodek prawicy, a zarazem rodzinnym miejscu popularnej prof. Lauristin (Mõõdukad). Tylko w czterech okręgach, obejmujących Tallinn, Tartu i rejon Harju, partie "antysavisaarowskiego bloku" zdobyły ponad połowę głosów.

1. ISAMAALIIT

Chadecko-narodowy Związek Ojczyzny wprowadził do Riigikogu 17 swoich kandydatów dzięki uzyskaniu 16,09 proc. poparcia (77 917 głosów). Było to ponad dwukrotnie więcej niż przed czterema laty. Ostoja wpływów Isamaaliit w wyborach 1999 okazał się Tallinn, w którym partia Laara minimalnie pokonała postkomunistów z Keskerakond i Reformierakond. W każdym z

trzech stołecznych okręgów wygrywał ktoś inny: w pierwszym – Isamaaliit, w drugim – Keskerakond, a w trzecim – Reformierakond.

21 procent głosów w stolicy (w 1995 r. 9,1%) pozwoliło wprowadzić stąd do parlamentu 6 ludzi. W okręgu I mandaty uzyskali Juri Mõis i Andres Herkel. Na tego pierwszego padło ponad $\frac{3}{4}$ wszystkich głosów dla Isamaaliit w tym okręgu. Uzyskał oczywiście *isikumandaad*. Podobnie jak Toivo Jürgenson, zwycięzca głosowania w śródmiejskim okręgu nr II.

Poparcie dla Isamaaliit

Niepodległościowa prawica jeszcze lepszy rezultat zanotowała w uniwersyteckim Tartu – 25,4% (9863 głosy). Najlepszy spośród kandydatów Isamaaliit okazał się Tõnis Lukas – zdobywca 5667 głosów. Został wybrany bezpośrednio, natomiast drugi – Jüri Adams zdobył mandat na poziomie okręgu. Isamaaliit w porównaniu z 1995 r. uzyskał 9 proc. więcej głosów. Przede wszystkim skupiając rozproszony elektorat startujących przed czterema laty wielu drobnych partyjek prawicy, a częściowo też przejmując rozczarowany wolnorynkowy elektorat KMU z 1995.

Poza głównymi ośrodkami miejskimi zaskakująco dobrze Związek Ojczyzny wypadł w środkowoestońskim okręgu nr VII, mającym charakter zdecydowanie rolniczy. Swój dorobek z 1995 r. (7,8%) więcej, niż podwoił – dostał 19,4 proc. głosów. Cztery lata wcześniej KMÜ uzyskał tutaj najlepszy rezultat w kraju – 47,2%. Teraz ponad połowę tych wyborców stracił na rzecz Keskerakond i Mõõdukad (elektorat lewicowy), ale i Isamaaliit (wolnorynkowa część elektoratu Koonderakond). Zasadniczy wpływ na dobry wynik prawicy miał jednak w tym przypadku fakt wystawienia tutaj kandydatury jej lidera – Marta Laara. B. premier dostał 5446 głosów, co oznaczało indywidualne zwycięstwo w okręgu i *isikumandaad* dla niego.

Pozostałe mandaty Isamaaliit uzyskał w okręgu nr IV (2), okręgu nr V (1), okręgu nr VI (1), okręgu nr VIII (2), okręgu

nr X (1) i okręgu nr XI (2). Najgorszy wynik osiągnął w najbardziej rolniczym okręgu X – 9,9%. Jeśli natomiast wziąć pod uwagę rezultaty w poszczególnych rejonach, to najmniej wyborców zaufało prawicy w Ida-Virumaa – tylko 7,2 proc. (w 1995 było 6,4%). Przed czterema laty rekordowo niskim poparciem cieszyli się chadecy na wyspie Saaremaa (3,1%).

2. REFORMIERAKOND

Partia Reform, jako jedyna z "Trójki". Nie zanotowała przyrostu poparcia w porównaniu z 1995 r. Utrzymała swój elektorat na prawie nie zmienionym poziomie. O ile w 1995 poparło ją ponad 87 tys. wyborców (16,19%), to cztery lata później straciła około 10 tys. zwolenników – co przy niższej frekwencji oznaczało spadek tylko o 0,3 proc. Oznaczało to 18 miejsc w Riigikogu – o jedno mniej, niż w 1995. "Za zadanie postawiliśmy sobie zdobyć więcej mandatów, niż mieliśmy poprzednio. Mniej, niż 19, to nie jest dla nas wynik satysfakcjonujący" – komentował wynik wyborów szef partii Siim Kallas. W zgodnej opinii wpływ na słabszy, niż się spodziewano, wynik Reformierakond miały kłopoty jej lidera, oskarżonego o udział w defraudacji 10 mln dolarów w czasach, gdy był szefem Banku Estonii. Wyrok, korzystny zresztą dla Kallasa, zapadł dopiero 5 marca. Trwający 18 miesięcy proces szef Reformierakond uznał za polityczną prowokację. Wtórował mu w tym partyjny kolega Ignar Fjuk, wskazując jednak na zasadniczy błąd, jaki popełnili twórcy kampanii wyborczej ugrupowania – zbyt mocne utożsamianie partii z jej liderem. W sytuacji trwającego procesu, nie mogło przynieść to korzyści Partii Reform. Na kłopotach liberałów skorzystał przede wszystkim prorynkowy Związek Ojczyzna. "Myślę, że w jakiejś części nasz sukces został osiągnięty kosztem Reformierakond. W jakim stopniu jest to związane z procesem – trudno powiedzieć" – przyznał szczerze jeden z polityków prawicy.

Poparcie dla Reformierakond

W porównaniu z rokiem 1995 "reformiści" stracili w okręgach:

piątym, szóstym, siódmym i jedenastym. Jeszcze raz swoją dominację w nadmorskim Läänemaa (część okr. nr V) potwierdził Andres Lipstok. W 1995 w rejonie tym liberałowie J

3. MÕÕDUKAD

W 1995 r. Umiarkowani zdobyli 6%, Parempoolsed 5%, a Talurahva Erakond 1,5%. Cztery lata później połączonymi siłami uzyskały 15,21 proc. Faktycznie więc trudno mówić o jakimś wielkim wzroście poparcia dla socjaldemokratów, doszło raczej do kumulacji elektoratów tych trzech partii, działających od pewnego czasu pod wspólnym szyldem.

Tradycyjnym bastionem Umiarkowanych okazał się ponownie okręg IV (rejony Harju, Rapla) – 24 proc. (w 1995 – 26,1%), gdzie zajęli pierwsze miejsce. Było to możliwe dzięki startowi tutaj lidera socjaldemokratów – Taranda. Jego 11 112 głosów (najlepszy wynik w kraju) stanowiło 84% poparcia dla Mõõdukad w tym okręgu.

Potrojenie elektoratu w okręgu VII Umiarkowani zawdzięczali natomiast Toomasowi-Hendrikowi Ilvesowi, który przegrał tutaj prestiżowy pojedynek z Laarem. Lider Rahvaerakond zdobył 4521 głosów. Drugi na liście, Jaan Kundla, zdobył tylko 540.

W okręgu nr X (Võrumaa, Valgamaa, Põlvamaa) w 1995 r. Mõõdukad, Parempoolsed i Talurahva Erakond poparło w sumie 24,2% wyborców. Był to wówczas bastion tych dwóch ostatnich partii (Prawicowcy ustąpili wtedy tylko KMÜ, a Talurahva Erakond, mająca w innych okręgach poparcie rządu 0,5-1 proc., tam uzyskała 4,7%). Cztery lata później ci sami politycy, startując z jednej listy, dostali tylko nieco ponad 15%. To cena, jaką zapłacili działacze prawicy za sojusz z socjaldemokratami. Symbolem utraty większości elektoratu był wynik działacza ludowego Ivari Padara – zaledwie 130 głosów. Mandaty uzyskali jedynie Jaak-Hans Kuks i Rainis Ruusamäe. Źródło klęski tkwiło w postawie wyborców w Võrumaa. Tutaj w 1995 Parempoolsed dostali 30,3%, Talurahva Erakond 6,7% a

Koonderakond	4.9	3.2	3.8	4.9	9.1	6.2	14.4	10.6	5.0	14.1	9.9	7.6 %
MRE	1.6	1.7	1.8	7.1	8.8	4.9	6.6	23.4	2.8	15.1	9.9	7.3 %
Põllumeste Kogu	0.3	0.2	0.2	0.3	0.4	0.2	0.1	0.8	0.7	1.9	0.3	0.5 %

Wynik wyborczy Partii Koalicyjnej, jej kierownictwo odebrało z mieszanymi uczuciami. Wcześniej Siimann zapowiadał, że mniej, niż 12 mandatów, będzie porażką. Jednak sondaże opinii publicznej wskazywały, że Koonderakond może wcale nie przekroczyć progu wyborczego. Generalnie więc, w porównaniu z wynikiem poprzednich wyborów, rezultat partii był niczym innym, jak klęską, natomiast biorąc pod uwagę notowania partii, to pewne minimum jednak zostało osiągnięte.

Na porażkę złożyło się kilka przyczyn. Po pierwsze, rzadko któremu rządzącemu ugrupowaniu udaje się utrzymać wysokie społeczne poparcie. Zwłaszcza gdy, tak jak w wypadku partii Siimanna, czteroletnie rządy kojarzą się przede wszystkim z pasmem afer i skandali. Problemy zresztą miały także partie KMÜ z koalicjantami (Keskerakond, potem Reformierakond). Do tego doszło pogorszenie sytuacji ekonomicznej (kryzys rosyjski w 1998). Spora część elektoratu Koonderakond utraciła także przez prowadzenie polityki gospodarczej niewiele mającej wspólnego z lansowanym w 1995 r. hasłem spowolnienia reform. Objąwszy rządy, szczególnie w okresie współpracy z liberalną Reformierakond, realizowała generalnie taką samą politykę, jak prawica w latach 1992-1995. Różnica polegała co najwyżej na korupcji systemu prywatyzacji i innych nieudolnych posunięć. Niekorzystne było też dla Koonderakond wprowadzenie zakazu tworzenia koalicji wyborczych. W efekcie z dawnego KMÜ przy Partii Koalicyjnej zostały jedynie Maaliit i EPPE, MRE i Põllumeste Kogu wystartowały oddzielnie. Na postkomunistach Siimanna zemścił się w końcu także brak wyrazistości programowej. Bardziej wolnorynkowi od nich byli "reformiści", mocniej swoją lewicowość podkreślały MRE i Keskerakond, a bardziej "estoński" był Isamaaliit. Wybory 1999 pokazały niespójność elektoratu KMÜ. Przed czterema laty skupili się w nim ludzie o sprzecznych czasami poglądach, którzy teraz

skierowali swoje wyborcze sympatie ku partiom o bardziej sprecyzowanym programie i o większych tradycjach.

Poparcie dla Koonderakond

Prestiżowym polem bitwy wyborczej dla Koonderakond były miasta, szczególnie Tallinn. W 1995 r. technokraci Vähiego wygrali tutaj nawet z Reformierakond. KMÜ dostał wtedy 25,1% – a w przypadku stolicy kandydatami KMÜ byli prawie w stu procentach kandydaci Koonderakond. Cztery lata później było już tylko 4 proc. Tylko dwóm kandydatom partii udało się stąd dostać do parlamentu. Fatalnie wypadł burmistrz Tallina – Ivi Eenmaa – dostał tylko 580 głosów. Niedużo więcej, 800 głosów, zdobył drugi z posłów, mający bogatą polityczną przeszłość, Ülo Nugis.

Największym poparciem kandydaci Partii Koalicyjnej cieszyli się w wiejskich rejonach Valga (14,8%), Järva (16,2%), Saare (11,6%), Viljandi (13,3%), Jõgeva (12,6%) i Põlva (11%). Najlepszy wynik zanotowali jednak w Võrumaa (16,2%) – jedynym rejonie, w którym partie należące niegdyś do KMÜ, uzyskały, w sumie, większe poparcie, niż w 1995. Właśnie z okręgu X weszło do Riigikogu dwóch kandydatów Koonderakond: Mart Siimann i Elmar-Johannes Truu.

2. MAARAHVA ERAKOND

Agraryści Rütela liczyli na 10-15 miejsc w parlamencie. Skończyło się na siedmiu. Tę porażkę można wytłumaczyć intensywną kampanią wyborczą na wsi Partii Centrum.

Największe poparcie MRE uzyskała na południu kraju. Z okręgów VIII, X i XI wprowadziła do Riigikogu sześciu swoich reprezentantów. Sukcesem zakończyły się dla ludowców wybory w okr. nr VIII, gdzie, zdobywając 23,4% głosów, pokonali w walce o pierwsze miejsce Keskerakond. Zdecydowały głosy północnej części okręgu – rejonu Jõgeva, gdzie postkomuniści uzyskali aż 31,4% głosów. Prym wiódł tutaj zastępca Rütela, Villu Reiljan, zwycięzca wyborów w całym okręgu.

Innym okręgiem, w którym agraryści otrzymali ponad 10% głosów, był rolniczy okręg X. Nieco ponad 15 proc. dało trzecie miejsce, zdecydowanie za liderem Keskerakond i tuż za Mõõdukad. Startujący tutaj lider partii – Arnold Rüütel z pewnością jednak liczył na więcej, niż 3701 głosów, które dostał. Cztery lata później, w tym samym okręgu, głosowało na niego ponad 17 tys. wyborców. Tym boleśniejsza była porażka z mało znanym Pelisaarem (Keskerakond).

Poparcie dla Maarahva Erakond

Warto zauważyć, że właśnie w okręgach, gdzie MRE wypadła najkorzystniej, partie b. koalicji KMÜ, że w porównaniu z poprzednimi wyborami, to Koonderakond straciła zdecydowanie więcej.

ROSJANIE

Z dwóch rosyjskich partii, tylko jednej udało się przekroczyć próg 5 procent. Sześć miejsc w Riigikogu przypadło silniejszej (także finansowo) Zjednoczonej Partii Ludowej (EÜRP), która uzyskała 6,13 proc. poparcia (29 682 głosy). Jej rywal – Vene Erakond Eestis (VEE) – poniosła porażkę, zdobywając tylko 2,03% (9 825 głosów). Wejście Rosjan do parlamentu było największym zaskoczeniem wyborów. Wcześniej personalne animozje i, w mniejszym stopniu, różnice programowe, spowodowały, że dwie liczące się partie rosyjskie poszły do wyborów oddzielnie. Sondaż dawały, zarówno jednym, jaki drugiem, 1-2%. Sytuacja zmieniła się, gdy bałtycki kanał ORT zaczął udostępniać swym pobratymcom z Estonii czas antenowy. EÜRP wystarczyło to do przekroczenia progu 5%. Sukces umiarkowanej EÜRP był zarazem klęską nacjonalistów Maspanowa. Niezły wynik ugrupowanie Andriejewa osiągnęło kosztem głównie VEE. Szef nacjonalistów liczył przed wyborami, zdecydowanie na wyrost, na 10 proc. poparcia.

Z około pół miliona rosyjskojęzycznych mieszkańców Estonii, nieco ponad sto tysięcy posiadało jej obywatelstwo. Od

ostatnich wyborów ta grupa elektoratu uległa podwojeniu ('95 – ok. 6,5%, '99 – ok. 12%). Wielu ekspertów sądziło przed wyborami, że duża część rosyjskojęzycznych wyborców zagłosuje na partie estońskie lub nie pójdzie głosować wcale – miało to być efektem rozczarowania wybranymi w 1995 r. posłami MKoE!, którzy w podstawowych kwestiach obywatelstwa i języka zawiedli. Głosowanie na listy estońskie byłoby też przejawem utożsamienia się Rosjan z nową ojczyzną. Proces emigracji z Estonii uległ osłabieniu. Od ostatnich wyborów Estonię opuściło ok. 35 tys. Rosjan (w tym od 1998 tylko ok. 3,5 tys.). Frekwencja wśród uprawnionych do głosowania Rosjan faktycznie była niższa, niż cztery lata wcześniej i wyniosła tylko 40 proc., czyli poniżej średniej.

Ciekawe, że spadkowi frekwencji wśród Rosjan towarzyszył generalnie wzrost liczby głosów oddanych na rosyjskich kandydatów. Po prostu podwojenie liczby uprawnionych zniwelowało skutecznie spadek chętnych do głosowania.

Tylko w okręgach nr III, VIII i IX na kandydatów- Rosjan padło mniej głosów, niż w 1995 roku. Świadczyć to może o tym, że z tych właśnie terenów nastąpił odpływ ludności rosyjskojęzycznej do, po pierwsze Rosji, po drugie innych obszarów Estonii. Podobnie, jak w 1995 r., największa część głosów na listy rosyjskie padła w Tallinie (Rosjanie stanowią 40,5% populacji stolicy)- 50,2 proc. (w 1995 – 58,6%). Uwagę zwraca zdecydowane zwiększenie się udziału głosów Rosjan mieszkających w okręgu nr VI (15,5% w 1995, 28% w 1999).

Można przyjąć, że dla Rosjan i list rosyjskich wybory ograniczyły się, i rozstrzygnęły w stolicy i okręgu nr VI, którego wschodnia część – rejon Ida-Viru, zamieszkuje tysiące Rosjan. W innych okręgach wyniki partii rosyjskich nie przekroczyły 5% poparcia.

Poparcie dla Rosjan '95- '99

	Okręg wyb.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VII I	IX	X	XI	razem
1995	MKoE!	11. 9	16. 3	9.0	3.3	0.6	7.8	0.5	5.2	5.4	1.0	1.5	5.9 %
1999	razem	14. 4	19. 5	9.4	4.5	1.8	17. 4	0.8	4.1	4.2	2.6	2.9	8.1 %
	EÜRP	6.7	16. 1	7.1	3.0	1.3	16. 1	0.4	3.2	2.1	1.5	1.6	6.1 %
	VEE	7.7	3.4	2.3	1.5	0.5	1.3	0.4	0.9	2.1	1.1	1.3	2.0 %

W okręgu VIII (rejonu Jõgeva i Tartu) spadek poparcia dla partii rosyjskich mógł wiązać się nie tyle z emigracją Rosjan, co przerzuceniem ich sympatii politycznych na Keskerakond (poparcie dla tej partii wzrosło z 9,1% w 1995 do 20,3% w 1999). W okręgu VI należy zwrócić uwagę na związek z wynikiem rosyjskich kandydatów najwyższego wzrostu liczby uprawnionych do głosowania (aż o 20,7%, przy średniej krajowej 8,7%). Po drugie, frekwencja w porównaniu z 1995 r. spadła tutaj, jak wszędzie, ale też tutaj jedynie wzrosła nieznacznie liczba oddanych głosów.

Ciekawe wnioski wypływają z porównania trzech obwodów wyborczych, w których Rosjanie stanowią znaczący, lub przeważający, procent ludności: dzielnicy tallińskiej Lasnamäe, miasta Kohtla-Järve (75% populacji to Rosjanie) i miasta Narva (92% Rosjan).

Obwód wyborczy	Poparcie dla kandydatów – Rosjan	Udział kandydatów z list rosyjskich	Udział kandydatów z list estońskich
<i>Lasnamäe</i>	30.5 %	95.8 %	4.2 %
<i>Kohtla-Järve</i>	31.1 %	92.6 %	7.4 %
<i>Narva</i>	29.5 %	92.0 %	8.0 %

W Lasnamäe, w porównaniu z 1995 r., większy procent spośród głosów oddanych na Rosjan padł na kandydatów partii rosyjskich. W Kohtla-Järve nastąpił proces odwrotny. Wynikać

to mogło z niezadowolenia miejscowych Rosjan z pracy ich dotychczasowych przedstawicieli w parlamencie, przerwania głosów nas Keskerakond, pozostania radykałów w domu, czy po prostu powodzenia programów partii estońskich (dobry wynik centrolewicowych Mõõdukad). Podobnie było w Narwie (choć w mniejszej skali), przy czym w tym wypadku znaczenie miał elektorat "betonu" komunistycznego, głosujący na partię-sukcesorkę KPE – w 1995 r. uzyskała ona tutaj 2,5 razy więcej głosów, niż MKoE!, a w 1999 startowała z listy EÜRP.

EÜRP uległa swojemu rosyjskiemu rywalowi tylko w dwóch okręgach: pierwszym i dziewiątym (tutaj tylko czterema głosami!). W dwóch okręgach uzyskała ponad 10 % poparcia. W okręgu nr II uległa tylko Keskerakond, Isamaaliit i Reformierakond. Tutaj wybrany został najpopularniejszy rosyjski polityk – Siergiej Iwanow (4370 głosów). W sumie, w trzech stołecznych okręgach partia Andriejewa pokonała VEE ponad 6 procentami. Przygniatające zwycięstwo odniosła natomiast w kluczowym okręgu VI. Dostała tutaj 16,1% przy 1,3 dla VEE. Mandaty zdobyli tutaj Andriejew i Endel Paap z ESDTP.

Poparcie dla EÜRP

Spośród kandydatów VEE najlepiej wypadł Vladimir Kukk (1247 głosów). Nawet tysiąca głosów nie dostali dotychczasowi posłowie Maspanow i Strukow. Nie pomogli kontrowersyjni Lembit Annus i Aleksiej Zybin (po mniej, niż 500 głosów). Nie przypadkiem VEE lepiej wypadła w Tallinie, niż w robotniczym Ida-Virumaa. Tam zdecydowanie górą była lewicowa EÜRP.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.

Postać flâneura w twórczości Waltera Benjamina

To właśnie Walter Benjamin był tym dzięki któremu metafora flâneura – wędrownego gracza na stałe zakorzeniła się w świadomości współczesnego intelektualisty. W rozdziale tym, opierając się na jego twórczości przedstawię podstawowe nurty recepcji dotyczące tego zjawiska w ujęciu Benjamina. Cechą konstytutywną nowoczesnego podmiotu jest wieloznaczność charakteryzująca spacerowicza. Walter Benjamin tak jak Siegfried Kracauer, czy Franz Hessel wiązał narodziny flânerie z nudą „owym szczególnym stanem, który w dziewiętnastym wieku uległ [za sprawą spacerowania P.D] swoistej demokratyzacji” ^[1].

W życiu i twórczości autora pasaży można wyróżnić trzy główne nurty rozważań dotyczące flâneura. Zagadnienia poruszane w ich ramach wiążą się w mniejszym lub większym stopniu z budowaną przez całe życie przez autora pasaży teorią kultury. Teorią, która zawiera przedstawienie i próbę wyjaśnienia współczesnego miejskiego bytowania człowieka. Teorią wedle której człowiek nie może i już chyba nie potrafi, bądź nie potrafi bo nie chce stać nieruchomo. Nie dlatego że człowiek współczesny jest z natury swojej niespokojny i nie dlatego że rwie się do czynu, lub lubi ryzyko, lecz dlatego że we współczesnym świecie nie ma miejsca gdzie człowiek mógłby stać nieruchomo. Każda chwila rozumiana jako „tu i teraz” ulatnia się i zanika, nie można spodziewać się że jakieś „teraz” będzie trwało. Każda chwila obdarzona jest swoją niepowtarzalną tożsamością, która jest niepełna, można powiedzieć że jest to tożsamość ułudna, ze skazą. Umiera ona już w momencie narodzin. ^[2]

„Teraz” jawi nam się niejasne, przemyka nieokreślone i zanika zamglone, zanim tak naprawdę zdąży utrwalić się w naszym doświadczeniu. Główne nurty rozważań nad „ludzkim flâneurem”

związane są kolejno z reinterpretacją poezji Baudelaire'a o której już pisałem w rozdziale pt. „Kwiaty Zła”, pasażami jako miejscem egzystencji flâneura i zarazem pierwowzorem współczesnego konsumpcyjnego bycia w świecie, oraz osobistą praktyką spacerowania Waltera Benjamina.

[¹] Wspominam za Anna Zeidler-Janiszewska, *Dryfujący flâneur, czyli o sytuacjonistycznej transformacji doświadczenia miejskiej przestrzeni*, [w:] Ewa Rewers (red.), *Przestrzeń, filozofia i architektura*, Wydawnictwo Fundacji Humaniora, Poznań 1999, s.125.

[²] Pisałem o tym szerzej w rozdziale poświęconym Baudelaire'owi, omawiając koncepcję zmiany funkcji doświadczenia i przeżycia oraz podając nieco dalej przesłanki „wielkomiejskiego intelektualizmu” George'a Simmla.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.